

УДК 7.05:658.01

Лагода О.М.,
канд. мистецтвознавства, доцент
Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Україна

СТИЛІСТИКА БОХО ЯК АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ МОДИ

Анотація: Дизайн одягу, як сфера творчої професійної діяльності, вирізняється своєрідністю процесів стилеутворення. Вони в ХХ ст. проходили практично автономно, але під впливом стилів у мистецтві та дизайні в цілому. Це вилилося в значну кількість напрямків, течій і стилів, одним з яких є бохо-стиль. Автор аналізує стилістику й особливості бохо з позицій концепції стилеутворення та визначення стилю, стильових рис в теорії художнього проектування костюма. Надає характеристику різним видам бохо-стилю, описуючи такі його константи, як: нашарування, кольорова палітра, застосовані матеріали, декорування та оздоба, аксесуари. Такий аналіз виявляє впливи на бохо-стиль інших виразних течій – гранж, вінтаж, фолк, етно, мілітарі.

Ключові слова: дизайн костюма, процес стилеутворення, стилістика, стилістичні риси, бохо-стиль.

Постановка проблеми. Кардинальні зміни, які вплинули на процеси стилеутворення костюма в ХХ ст. і набули особливого виразу в розмаїтті стилів і стильових спрямувань в умовах розвитку індустрії моди, дедалі частіше привертають увагу науковців. Мова йде не лише про принципи та закономірності стилеутворення, а, що важливо, про виняткові характеристики – стильові риси кожного окремого новоутвореного стилю. Одним з таких сучасних стилів, який вже тривалий час залишається в статусі модного, є стиль («бохо-шик», «богемний стиль»). Необхідно з'ясувати: чи є це модне явище «бохо» стилем. На підставі чого бохо визначають як стиль або виразну стильову течію ХХІ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно поняття «художній стиль» вживають стосовно стилю певних епох. Втім, наприкінці 1920-х рр. розвиток моделювання костюма й дизайну втратив синхронність з розвитком архітектури та мистецтв, і надалі еволюція сталевих змін в костюмі відбувалася відособлено, однак не дискретно [1-2]. Питання особливостей стилеутворення в контексті теорії художнього проектування костюма вперше серйозно обговорювалося на Першому інтернаціональному конгресі з історії

костюма у Венеції в 1952 р., який став особливим для формування й розвитку теорії стилеутворення в костюмі, яка розвивалася як унікальна система елементів – стильових рис, – і правил їх взаємодії. «Стильові риси – це сукупність характеристик, за якими описується стиль», і саме вони складають його морфологію [3, С.38]. Т.В. Козлова вважає, що «набір стильових рис в теорії проектування костюма визначився, розпочинаючи з XVIII ст., однак склався лише у XX ст. Розпочинався він з якісних характеристик, ..., таких як «грація», «величність виразу», ... «гармонія частин» і «доцільність». Стилі описувалися через властивості форми і чуттєве сприйняття, викликане конкретним твором або знайомством з культурою» [3, С.38]. Таким чином, форма костюма (силуетна форма) є першою й основною із стильових рис.

Другою вагомою рисою будь-якого стилю вважається модель поведінки людини-носія як «семіотична основа образу» костюма, яка включає мову жестів, статуру, манери рухатися: «...костюм як носій стилю повинен сприйматися в динаміці, тобто у своєму природному стані – на фігурі людини. Жести й пози є для дизайнера елементом, який включає в себе і соціальні, і психологічні характеристики людини» [3, С.42-43]. Особливого значення вказана стильова риса набуває в актах індивідуальних репрезентацій, а також у плануванні рекламних стратегій та в організації дефіле, сприяє ідентифікації.

Колір, як стильова риса, завжди виконував як формоутворюючу, так і символічну функцію, був однією з найбільш показових і достовірних характеристик стилю костюма [3, С.67-68]. Вербальні характеристики, якими колір костюма наділяли в усі часи, а особливо у XX ст., вирізняються поетичною асоціативністю, яка підвищує мотивацію щодо вибору костюма, але не забезпечує точність опису обраного відтінку кольору, як наприклад: колір полум'я свічки або колір втрачених надій. Важливо, що костюм часто поєднує декілька кольорів, тому може мати досить складну колірну палітру, особливо у принтах, орнаментованих, візерункових варіантах.

Наступною рисою стилю в теорії проектування костюма є ритм – «чергування з визначеною закономірністю елементів пластичного виразу або композиційних прийомів..., використаних при створенні однієї моделі чи-то колекції» [3, С.73]. Ця стильова риса вважається динамічною, активною в формоутворенні. Втім, далеко не кожен стиль використовує її потенціал. Кожна з окреслених рис має логічне розширення характеристик як, наприклад, форма костюма описується через силует, пропорційні членування, конструкції, виразні

деталі форми, їх масштаб. Це конкретизує принципи формоутворення в межах певного стилю костюма.

Н.В. Афанасьєва також наголошує, що вивчити різновиди стилістики костюма ХХ ст. можна застосовуючи «номенклатури стилеутворюючих елементів...» [1, С.19], до яких вона відносить наступні: «геометрична форма; об'ємно-просторова форма; об'ємно-силуетна форма; силует (профільний, фронтальний); ритм; пропорції частин одягу відносно одне одного; пропорції костюма відносно фігури; пластика форми; конфігурація ліній (ліній внутрішніх конструктивних членувань, ліній деталей і ліній контурних, що визначають силует); маса деталей; оздоблення, фурнітура, матеріал; крій; прийоми технологічної обробки; колір» [1, С.21-22]. Окрім стальових рис безпосередньо значення мають принципи та прийоми стилеутворення, які в сукупності визначають стилістику костюма.

Важливими в теорії проектування костюма є ті значення, яких науковці надають стилізації. Перше з них – це «зумисна та явна імітація того чи іншого стилю, повне або часткове відтворення його стильових рис» [3, С.80]. Інше значення полягає в «сукупності художніх прийомів, за допомогою яких на основі першоджерела створюються нові оригінальні твори» [3, С.83]. Серед таких прийомів, наприклад, узагальнення характерних рис першоджерела, їх гіперболізація, деформація та трансформація, які породжують безліч модифікацій, тобто інтерпретацій джерела творчості. Стилізація, на відміну від стилю, швидше вказує на першоджерело, з яким нерозривно пов'язана. Обов'язковою ж умовою формування стилю є набуття оригінальних рис – констант, які в подальшому утворюють норму цього стилю [3, С.80-87]. Власне ця суттєва відмінність стилю й стилізації, яку дизайнеру одягу необхідно вміти розрізняти, дозволяє в кожному конкретному випадку проектування костюма, його дизайну, говорити про те, що конкретну річ стилізовано за мотивами джерела, або ж спроектовано у певному стилі. На підставі цього О.В. Ільчовою укладено, так званий, «Дім стилю» – матричну таблицю, яка відображає принципи утворення будь-якого стилю в костюмі ХХ ст. [3, С.78].

Зміни в стилеутворенні костюма відбувалися в складних умовах розвитку моди як явища й моди як індустрії, тому необхідно враховувати й основні відмінності стилю від моди. А це, перш за все, чіткий взаємозв'язок між усіма елементами, наявність системи, єдність закономірно пов'язаних елементів – стильових рис. Мода впливає на сприйняття стилю костюма споживачами,

однак їй притаманні не закономірності, а складові, такі як: новизна, відчуття сучасності, функціональність в розумінні не утилітарному, а обмежувальному, що сприяє умовній ідентифікації. Моду характеризує також певна реакційність, яка сприяє її постійній зміні й утворенню часом несподіваних напрямків: «екологічна», «радикальна мода» або «мода субкультур». Стиль – це інше – усталене й закономірне. Саме з цих позицій слід аналізувати будь-які нові стилістичні напрями й утворення, зокрема й бохо-стиль.

Необхідний аналіз, який дозволить встановити, чи є бохо стилем костюма, чи-то сучасною тенденцією моди з виразною стилістикою й принципами стилізації першоджерела.

Мета – визначити стилістику бохо як актуального напрямку сучасної моди.

Результати дослідження. Серед доступних матеріалів про бохо переважають інтернет-публікації, які окреслюють його як синтез декількох стилістичних напрямків моди, зокрема: хіпі, фолк, сафарі, мілітарі, етномотивів та вінтажу. Бохо постає вибором сміливих і яскравих, неординарних особистостей. Він відображає й виражає їх світогляд і настрої, ставлення до життя й самих себе. Він вважається індивідуалістичним, доступним незначній кількості «особливих людей», тобто – «богемним» [4-6]. Потенційне коло споживачів і носіїв бохо – це люди творчі, серед яких художники, дизайнери, актори, представники шоу-бізнесу, кіно, індустрії моди і розваг.

Витоки бохо слід шукати у XV ст. в середовищі циган, які мігруючи з Чехії через Богемію до Франції, залишили яскравий слід в історії та культурі краю й були названі «богемцями». Їх вільний спосіб життя, своєрідність устоїв, особливості костюма надихнули у XVIII ст. групу студентів-художників з Франції, які кинули виклик суспільству заперечуючи приватну власність та моральні устої. Вільна творчість і вільне життя в мистецтві було їх творчим кредо. Відповідно, творчим і вільним від суспільної думки був одяг митців. Стиль їх життя був особливим, «богемним», ідеологічно дуже схожим із способом циганського життя. Значно пізніше, вже у XX ст., схожим до бохо стало життя та стиль хіпі. Однак, вважається, що лише у 2012 р. модний стиль бохо – boho chic, – сформувався остаточно. «Бохо» походить від слова «богема», історично прив'язаного до назви місцевості – Богемія – регіону центральної Європи, який населяли кочуючі цигани [5]. Парадоксальним є те, що, власне, бохо як стиль культивувався у протиставленні офіційній моді, яка наприкінці XX ст. активно пропагувала гламур. У певному розумінні

стилістика бохо – це антигламур і прояв антимоди. Однак, як і в усіх інших випадках, з часом це явище стало самим актуальним і самим модним, а костюм циган, неформальний одяг творчого студентства та вбрання хіпі слугують джерелами натхнення та інтерпретацій. Оскільки з'ясовано, що бохо – це стиль костюма, то необхідно визначити його домінуючі стильові риси.

Характер форми костюма в стилістиці бохо визначається нашаруванням. Силует костюма, зазвичай, не має чітких обрисів, є рухомим і динамічним через те, що людина вдягає відразу декілька речей одна поверх одної. Гармонійно комбінуються речі самої різної довжини, але переважно – максі, а також самих незвичних фасонів. Широкий асортиментний ряд, який включає сарафани, розклені спідниці з оборками, легінси й закорочені брюки, романтичні блузи й строкаті сорочки, сукні, безрукавки і жилети, хустки і шалі, трикотажні вироби грубої об'ємної в'язки тощо, надає можливість комбінувати складові костюма у самих різноманітних варіантах. Завдяки цьому форми костюма фантазійні, нестандартні, але максимально вільні й комфортні, що забезпечує свободу й невимушеність в моделі поведінки носіїв бохо-стилю. Важливо, що для бохо можливе використання лише зручного взуття на низькому ході – черевики, угги, сандалії тощо, які впливають на сприйняття пропорцій костюма й пропорцій тіла людини. Очевидно, саме з цих міркувань лінія талії в костюмі бохо зазвичай завищена, а нижня частина об'ємна й розширена за рахунок спідніх і багатоярусних спідниць, воланів, рюш тощо [5-6].

Кольорова палітра також вирізняється варіативністю: від складних поєднань насичених контрастних кольорів, складних принтів і візерунків до м'яких пастельних відтінків сірого, рожевого, голубого або білого кольорів, за допомогою яких створюється легкість, прозорість й повітряність образу. Традиційно це стає можливим через використання натуральних шовку, шифону, льону, бавовни. Їх текстура рясно орнаментується вишивками, мереживом, бахромою, призбируванням і складками або заціпами [4-7].

До традиційних матеріалів з виразними фактурами й текстурами в стилі бохо слід віднести вельвет, грубу вовну, оксамит, шкіру, замшу, хутро. Вони можуть використовуватися і як основний матеріал для виробів, і як матеріал для декорування та оздоблення одягу. Головне, щоб в результаті костюм виглядав дорого та епатажно, був щедро декорованим. Невід'ємним елементом стилю є й аксесуари та доповнення: намиста, сережки, браслети, гребені, нашійні хустки, стрічки, персні, декоративні пояси, сумки, масивні окуляри

й т.п. Їх повинно бути багато [8]. Масивні за формою, виразні за кольором і текстурою, аксесуари постають ключовим елементом, довкола якого формується й розвивається художньо-образне вирішення кожного окремого костюма. Досить часто прикраси презентують конкретну етнічну або національну культуру. Втім, в межах стилістики бохо змішуються, втрачаючи власні сакральні значення, оскільки їх головне завдання – демонструвати виняткову ексклюзивність і екзотичність походження. Те саме стосується й мотивів вишивок, народних орнаментів або етнічних візерунків. Їм всім відведено провідну роль у створенні яскравого, часто епатажного образу, який насправді не є носієм ментальних цінностей.

Однак, в сучасній моді все ж таки розрізняють «індійське бохо», «японське бохо» й т.п., оскільки стиль дещо змінюється в кожній конкретній країні ніби підлаштовуючись під місцевий менталітет і відображаючи окремі національні й культурні цінності, зберігаючи попри все основні стильові риси. Так, в Англії перевагу надають бохо-стилю з виразними елементами вінтажних комбінацій: сукні з бабусиної скрині, пальто і сумки періоду 1950-70 рр., широкополі капелюхи. Натомість в Америці бохо тяжіє до гранжу з зумисною брутальністю й рустікальністю як в образах, так і в матеріалах, фактурах, декорі. У Франції бохо витончений та інтелектуальний, у складних але вишуканих колірних комбінаціях, естетизований та гламурний. В Росії бохо вирізняється переважанням в костюмі речей *hand-made*: вишивки та аплікацій, тканиня, елементів печворку, в'язання та навіть макраме. Втім, таку різницю можна виявити швидше на рівні індивідуальних презентацій пересічних прихильників бохо. А от професійні дизайнери, створюючи нові тренди в стилістиці бохо надають перевагу сполученням різних за призначенням, стилем і якістю речей у пошуках нової естетики і нової витонченої гармонії костюма XXI ст. Серед провідних марок, для яких бохо став візитівкою в індустрії моди, варто відзначити *Luxirare*, *Anna Sui*, *Kenzo*, *Luis Vuitton*, *Etro*, *Cavally* й багато інших. Такі провідні дизайнери як Ж.-П. Готьє та Дж. Гальяно також не оминули стиль своєю увагою.

В сучасному світі бохо – це не лише демонстрація незалежності брендів і трендів, але й орієнтація на екологічність. Бохо пропагує замість бездумного винищення натуральних матеріалів повторне використання речей (вінтаж) та сировини: редизайн, рестайлінг, елементарне перешивання. Речі з історією, створені в ручну набувають актуальності через власну унікальність. Захист

тварин і оточуючого середовища – це активна громадянська позиція тих, хто створює модний стиль і тих, хто залишається його вірним прихильником. А цікавих персонажів насправді багато. Це і Кейт Мосс, і сестри Олсен, і Джоні Депп. Самовираження та розкріпачення, прояви індивідуальності й свобода від будь-яких умовностей – це гасло прихильників бохо. Має бохо й власну «ікону стилю» – це всесвітньовідома епатажна дизайнерка й модель Айріс Апфель, якій вже виповнилося 94 роки, а вона продовжує вражати сучасників оригінальними образами бохо. Її часто називають «рідкісною птахою у світі моди». А. Апфель у своїх костюмах поєднує речі, які більшість вважає несумісними, втім завжди виглядає яскраво й оригінально [9].

Таким чином в стилі бохо розрізняють окремі види, наприклад:

- бохо-класика – практично щоденний кежуел, тобто одяг з вовни, бавовни, вельвету, оксамиту й трикотажу, оздоблений ручним мереживом або вишивкою;

- бохо-гламур – вишукане вбрання з шифону, гіпюру, мережива й штучного хутра, нашарування й оригінальні поєднання, досить часто з квітковими принтами або візерунком пейслі;

- бохо-еко – екологічні та вишукані костюми фантазійних форм, оригінального крою, виконані з натуральних матеріалів – льону, бавовни, вовни або шовку. Такий одяг вирізняється значною кількістю оригінальних деталей та дорогими аксесуарами з натурального дерева й каменів;

- бохо-хіпі – вбрання яскравих кольорів і відтінків, з різноманітних натуральних і напівнатуральних тканин, вирізняється значною кількістю в'язаних елементів та деталей, декоруванням бахромою, мішкуватий за формою.

У будь-якому випадку, бохо орієнтований на самовираження, вияв власної індивідуальності. Застосовуючи елементи хіпі та циганського вбрання, бохо переосмислює їх та романтизує, намагаючись забезпечити максимум комфорту й зручності своєму власнику. Бохо вважається не лише творчим стилем, але жіночним [6]. Він є новаторським і експериментальним по своїй суті. Однак, основною умовою в стилістиці бохо є дотримання балансу смаку, який забезпечує костюму оригінальність, а не комічність. Творча недбалість богемного шику насправді чітко вивірена, продумана й надзвичайно артистична. Стиль бохо вважається вишуканим, екстравагантним, оскільки справляє художнє враження.

Рис.1 Представники стилю бохо – Айріс Апфель і Джоні Денп.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що бохо в сучасній моді дійсно набув ознак стилю, оскільки характеризується чітко окресленим переліком стильових рис – констант стилю. Окрім того, завдяки активному творчому переосмисленню стилю його прихильниками й професійними дизайнерами розрізняють окремі види бохо, кожен з яких окрім локальних має загальні характеристики. Бохо зазнає впливу різних інших актуальних течій, зокрема вінтажу, гранжу, етно й фолку, однак, застосовуючи аутентичні форми й змісти, костюми в стилістиці бохо переосмислюються й концептуалізуються.

Перспективи подальших досліджень. Усі окреслені процеси залишаються малодослідженими, що й становить завдання подальших наукових розвідок.

Література

1. *Афанасьева Н.В.* Женская мода в России XX – XX века: костюм – фигура – конструкция: Уч. пособие / Н.В. Афанасьева, В.Е. Кузьмичев; Филиал ГОУВПО «МГУС» в г. Самаре. – Самара : Из-во «СамЛюксПринт», 2006. – 152 с.
2. *Медведев В.Ю.* Структура и особенности категории «стиль» в пространственных искусствах и дизайне / В.Ю. Медведев // Вестник Санкт-Петербургского университета технологии и дизайна. – № 11. – 2005.
3. *Козлова Т.В.* Стиль в costume XX века: Учебное пособие для ВУЗов / Т.В. Козлова, Е.В. Ильичева. – М. : МГТУ им. А.Н. Косыгина, 2003. – 160 с.
4. Бохо [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://womanwiki.ru/w/Бохо>

5. История стиля бохо [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://lovemybody.ru/stil-boho/>

6. Стиль вечной женственности – бохо [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://www.matrony.ru/stil-vechnoj-zhenstvennosti-boho/#ixzz3amkL5gla>

7. Цыганская дочь: что такое стиль бохо? [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://www.wmj.ru/moda/istoriya-mody/stil-boho-cto-eto-takoe/>

8. Стиль бохо: сказочные фантазии наяву [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://fcollection.by/archives/22024>

9. Редкая птица – Айрис Апфель [Электронный ресурс] / режим доступа: <http://www.izuminki.com/2012/04/26/redkaya-ptica-ajris-apollo/>

Аннотация

Лагода О. Стилистика бохо как актуальное направление современной моды. Дизайн одежды, как сфера творческой профессиональной деятельности, отличается своеобразием процессов стилеобразования. Они в XX в. проходили практически автономно, но под влиянием стилей в искусстве и дизайне в целом. Это вылилось в значительное число направлений, течений и стилей. Одним из них является бохо-стиль. Автор анализирует стилистику и особенности бохо с позиций концепции стилеобразования и определения стиля, характерных стилевых черт в теории художественного проектирования костюма. Дает характеристику разным видам бохо-стиля, описывая такие его константы, как: многослойность, цветовая палитра, используемые материалы, декорирование и отделки, аксессуары. Такой анализ выявляет влияние на бохо-стиль других выразительных течений – гранж, винтаж, фолк, этно, милитари.

Ключевые слова: дизайн костюма процесс стилеобразования, стилистика, стилевые черты, бохо-стиль.

Abstract

Lagoda O. Boho-stylistics as an Urgent Trend of modern fashion. Clothes design as a sphere of creative professional activity is notable for its peculiarity of the style formation processes. Practically they took place in the twentieth century autonomously but under the influence of styles in art and even in design on the whole. It has run up into a considerable number of directions, trends and styles. One of them is the Boho-style. The author analyses the style and peculiarities of the Boho from the position of the style formation conception and the definition of style, typical stylish features in the theory of an artistic costume design. The author gives the characteristics to different kinds of the Boho-style describing such Boho-style's constants as layering, color palette, material in use, decorating and trimmings, accessory. Such analysis shows the influence of other expressive trends as grunge, vintage, folk, ethno, military to the Boho-style.

Keywords: costume design, process creation style, style, style features, boho-style.